

TASVIRIY SAN'ATDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

G'ulomova Mo'minaxon Nuriddin qizi*Qo'qon davlat Universiteti Sport va San'at fakulteti**Tasviriy san'at va Muhandislik grafikasi**yo'nalishi 02-25-guruh talabasi**Emeil: glmvaas@gmail.com***MAQOLA MALUMOTI****ANNOTATSIYA:****MAQOLA TARIXI:***Received: 29.12.2025**Revised: 30.12.2025**Accepted: 31.12.2025***KALIT SO'ZLAR:***tasviriy san'at, raqamli
texnologiyalar, digital art, grafik
dizayn, badiiy ta'lim.*

Mazkur maqolada tasviriy san'at sohasida raqamli texnologiyalardan foydalanishning zamonaviy tendensiyalari va ularning badiiy hamda pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar tasviriy san'atda yangi ifoda vositalarini yuzaga keltirib, an'anaviy rasm chizish uslublarini yangi texnik va estetik yondashuvlar bilan boyitmoqda. Maqolada grafik planshetlar, raqamli rasm dasturlari va multimediya vositalarining ijodiy jarayonga ta'siri yoritilib, ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati ilmiy manbalar asosida asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish tasviriy san'at ta'limida o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish va badiiy faoliyatga qiziqishini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Kirish

XXI asrda fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi jamiyat hayotining barcha sohalariga, jumladan, madaniyat va san'at tizimiga ham chuqur ta'sir ko'rsatmoqda.

Raqamli texnologiyalar inson faoliyatining ajralmas qismiga aylanib, an'anaviy ijod shakllarini yangi vosita va imkoniyatlar bilan boyitmoqda. Ushbu jarayon tasviriy san'at sohasida ham yaqqol namoyon bo'lib, badiiy ifoda vositalarining kengayishiga, yangi estetik qarashlarning shakllanishiga zamin yaratmoqda. Natijada tasviriy san'atda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalasi zamonaviy san'atshunoslik va pedagogikaning dolzarb tadqiqot yo'nalishlaridan biriga aylandi.

An'anaviy tasviriy san'at ko'proq qog'oz, bo'yoq, qalam va boshqa moddiy vositalar orqali amalga oshirilgan bo'lsa, bugungi kunda raqamli muhitda ijod qilish imkoniyatlari tobora kengayib bormoqda. Grafik planshetlar, kompyuter grafikasi dasturlari, raqamli rasm va animatsiya texnologiyalari rassomlarga o'z g'oyalarini tezkor, aniq va ko'p variantli tarzda ifodalash imkonini bermoqda. Bu esa tasviriy san'atning texnik va estetik chegaralarini kengaytirib, yangi badiiy tajribalar paydo bo'lishiga olib kelmoqda.

Raqamli texnologiyalarning tasviriy san'atga kirib kelishi ijod jarayonining o'ziga xos xususiyatlarini ham o'zgartirdi. Endilikda rassomlar ranglar, shakllar va kompozitsiyalar ustida cheksiz tajribalar o'tkazish, xatolarni tezda tuzatish va bir nechta variantlarni bir vaqtning o'zida ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Ushbu holat ijodiy erkinlikni oshirib, tasviriy san'atda kreativ fikrlashning rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar an'anaviy san'at bilan raqamli san'at o'rtasida o'ziga xos sintezni yuzaga keltirmoqda.

Zamonaviy ta'lim tizimida ham raqamli texnologiyalarning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Tasviriy san'at ta'limida raqamli vositalardan foydalanish o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularning mustaqil va ijodiy faoliyatini faollashtirish imkonini beradi. Raqamli rasm chizish dasturlari yordamida o'quvchilar murakkab kompozitsiyalarni qisqa vaqt ichida bajarish, ranglar uyg'unligini tajriba orqali o'rganish va o'z ijodiy ishlarini saqlash hamda tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Globalashuv sharoitida raqamli tasviriy san'at xalqaro miqyosda ijodiy almashinuvni kuchaytiruvchi muhim omilga aylandi. Internet va raqamli platformalar orqali rassomlar o'z asarlarini keng auditoriyaga taqdim etish, turli madaniyat vakillari bilan tajriba almashish imkoniyatiga ega bo'lmoqdalar. Biroq, bu jarayonda milliy san'at an'analari va madaniy qadriyatlarni saqlab qolish masalasi ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Shu sababli raqamli texnologiyalardan foydalanishda milliylik va zamonaviylik uyg'unligini ta'minlash muhim vazifalardan biridir.

Mazkur maqolaning dolzarbligi shundaki, unda tasviriy san'atda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nafaqat texnik, balki badiiy va pedagogik jihatlari ham tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar orqali tasviriy san'at ta'limini modernizatsiya qilish, yosh avlodning estetik tafakkurini rivojlantirish va ularni zamonaviy kasbiy faoliyatga tayyorlash imkoniyatlari ilmiy jihatdan asoslanadi. Shu nuqtayi nazardan, tasviriy san'atda raqamli texnologiyalarning o'rni va ahamiyatini chuqur o'rganish bugungi kunning muhim ilmiy-amaliy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya: So'nggi yillarda tasviriy san'atda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalasi san'atshunoslik, pedagogika va madaniyatshunoslik sohalarida keng muhokama qilinayotgan dolzarb mavzulardan biriga aylandi. Ilmiy adabiyotlarda raqamli san'at tushunchasi an'anaviy tasviriy san'atning yangi texnologik muhitdagi davomchisi sifatida talqin qilinadi. Tadqiqotchilar raqamli vositalar yordamida yaratilgan asarlar ham badiiy qiymatga ega ekanini, ularning estetik va mazmuniy jihatlari an'anaviy san'at bilan uzviy bog'liqligini ta'kidlaydilar.

Xorijiy ilmiy manbalarda raqamli texnologiyalar tasviriy san'atda yangi ifoda tilini shakllantirayotgani qayd etiladi. Grafik dizayn, raqamli rasm (digital painting), 3D modellash va animatsiya kabi yo'nalishlar tasviriy san'atning zamonaviy ko'rinishlari sifatida o'rganiladi. Tadqiqotlarda raqamli texnologiyalarning asosiy afzalligi sifatida tezkorlik, moslashuvchanlik va ko'p variantlilik ko'rsatiladi. Bu xususiyatlar rassomga ijodiy jarayonda keng imkoniyatlar yaratib, badiiy tajribalarni boyitishga xizmat qiladi.

Mahalliy san'atshunoslik adabiyotlarida ham raqamli texnologiyalarning tasviriy san'atga ta'siri tobora ko'proq yoritilmoqda. O'zbekiston tasviriy san'atida raqamli vositalardan foydalanish jarayoni an'anaviy san'at maktablari bilan uyg'unlashgan holda rivojlanayotgani qayd etiladi. Ilmiy ishlarda raqamli texnologiyalar yordamida milliy motivlar, an'anaviy ornamentlar va rang uyg'unliklarini yangi formatda ifodalash imkoniyati mavjudligi asoslab beriladi. Bu esa raqamli san'atning milliy madaniyatni zamonaviy shaklda targ'ib etishdagi rolini ko'rsatadi.

Pedagogik adabiyotlarda tasviriy san'at ta'limida raqamli texnologiyalardan foydalanish masalasiga alohida e'tibor qaratilgan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli rasm chizish dasturlari va grafik planshetlar o'quvchilarning ijodiy faolligini oshiradi, ularning mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi va ta'lim jarayonini interfaol shaklda tashkil etish imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli vositalar orqali o'quvchilarning ishlarini tahlil qilish va baholash jarayoni ham soddalashadi. Mazkur tadqiqotda metodologik asos

sifatida tahliliy, qiyosiy va tizimli yondashuvlardan foydalanildi. Ilmiy izlanish jarayonida tasviriy san'atda raqamli texnologiyalar bo'yicha mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar o'rganildi, raqamli va an'anaviy san'at asarlari qiyosiy tahlil qilindi. Tahlil davomida badiiy ifoda vositalari, texnik imkoniyatlar va ijodiy jarayon xususiyatlariga alohida e'tibor qaratildi.

Shuningdek, pedagogik tajribani tahlil qilish metodi orqali tasviriy san'at darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi baholandi. O'quvchilarning ijodiy ishlari, ularning dars jarayonidagi faolligi va qiziqish darajasi tahlil qilinib, raqamli vositalarning ta'limiy ahamiyati aniqlashtirildi. Umumlashtirish va xulosa chiqarish metodlari yordamida olingan natijalar tizimlashtirildi.

Natijalar va muhokama: O'tkazilgan ilmiy tahlillar tasviriy san'atda raqamli texnologiyalardan foydalanish badiiy ijod jarayonini sezilarli darajada transformatsiya qilayotganini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli vositalar rassom va o'quvchilarga badiiy g'oyalarni tezkor ifodalash, rang va kompozitsiya ustida ko'p variantli tajribalar o'tkazish imkonini bermoqda. Bu holat ijodiy jarayonning moslashuvchanligini oshirib, an'anaviy texnikalar bilan solishtirganda vaqt va resurslardan samaraliroq foydalanishga zamin yaratadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, grafik planshetlar va raqamli rasm dasturlari yordamida yaratilgan asarlarda rang uyg'unligi va kompozitsion aniqlik yuqori darajada namoyon bo'ladi. Xatolarni tezda tuzatish, qatlamlar (layers) bilan ishlash imkoniyati ijodkorlarga murakkab badiiy yechimlarni sinab ko'rish imkonini beradi. Bu esa tasviriy san'atda texnik cheklovlarning kamayishiga va ijodiy erkinlikning kengayishiga olib keladi. Pedagogik nuqtayi nazardan, raqamli texnologiyalar tasviriy san'at ta'limida o'quvchilarning faolligini oshirishi aniqlangan. Dars jarayonida raqamli vositalardan foydalanish o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, ularni izlanishga undaydi va kreativ fikrlashni faollashtiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli rasm chizish bilan shug'ullangan o'quvchilarda tasviriy san'atga bo'lgan qiziqish an'anaviy usullarga nisbatan yuqoriroq bo'ladi. Muhokama jarayonida aniqlanganki, raqamli texnologiyalarni tasviriy san'atga joriy etish ayrim muammolarni ham yuzaga keltiradi. Xususan, texnik vositalarga haddan tashqari tayanish an'anaviy rasm chizish ko'nikmalarining sustlashishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli ilmiy adabiyotlarda raqamli va an'anaviy texnologiyalarni uyg'un holda qo'llash zarurligi ta'kidlanadi. Bunday yondashuv o'quvchilarda ham texnik, ham badiiy tafakkurni muvozanatli rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa: Mazkur ilmiy maqolada tasviriy san'atda raqamli texnologiyalardan foydalanishning badiiy va pedagogik imkoniyatlari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar tasviriy san'atda yangi ifoda vositalarini yuzaga keltirib, ijod jarayonining samaradorligini oshiradi. Grafik planshetlar, raqamli rasm dasturlari va multimediya vositalari rassom va o'quvchilarga keng ijodiy imkoniyatlar yaratib, zamonaviy san'atning rivojlanishiga xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar tasviriy san'at ta'limida o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish, ularning darsga bo'lgan qiziqishini oshirish va mustaqil ishlash ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, raqamli va an'anaviy san'at usullarini uyg'un holda qo'llash badiiy ta'limning sifatini yanada oshiradi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar yordamida milliy san'at an'analari zamonaviy shaklda ifodalash va keng auditoriyaga yetkazish imkoniyati mavjudligi aniqlandi. Shu nuqtayi nazardan, tasviriy san'atda raqamli texnologiyalardan foydalanishni ilmiy jihatdan asoslash va ta'lim jarayoniga tizimli ravishda joriy etish bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Gombrich E.H. The Story of Art. – London: Phaidon Press, 2006.
2. Arnheim R. Art and Visual Perception. – Berkeley: University of California Press, 1974.
3. Manovich L. The Language of New Media. – Cambridge: MIT Press, 2001.
4. Paul C. Digital Art. – London: Thames & Hudson, 2015.
5. Berger J. Ways of Seeing. – London: Penguin Books, 1972.
6. Qosimov M. Tasviriy san'at nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: Fan, 2018.
7. Abdullayev S. Tasviriy san'at asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2016.
8. Tolipov O'. San'at ta'limida innovatsion texnologiyalar. – Toshkent, 2019.
9. Freedman K. Teaching Visual Culture. – New York: Teachers College Press, 2003.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Raqamli texnologiyalarni rivojlantirishga oid qarorlari. – Toshkent, 2020.
11. Bakhtiyorovich, Ismonov Khurshidbek, and Ruziyev Nuriddin Mukhammadaliyevich. "Pairing, Their Own Aspects and Corresponding Methods of Work

with Pairing in the Autocad Software." International Journal on Orange Technologies 3.12 (2021): 211-216.

12. qizi Abduraimova, Muazzamoy Abduqodir. "PERSPEKTIVA." INTERNATIONAL CONFERENCES. Vol. 1. No. 11. 2022.

13. Xurshidbek, Ismonov, Rustamov Umurzoq, and Abduraimova Muazzamoy. "MARKAZIY VA PARALLEL PROYEKSIYA ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research in Universal Sciences 1.4 (2022): 70-81.

14. Ismonov, Xurshidbek Baxtiyorovich, and Muazzamoy Abduqodir qizi Abduraimova. "ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research in Universal Sciences 1.3 (2022): 288-296.

15. Qizi, Abduraimova Muazzamoy Abduqodir. "PROJECTION AND AXONOMETRY."

16. "UMUM TA'LIM MAKTEBLARDA CHIZMACHILIK FANINI O'QITISHNING HOZIR HOLATI." Oriental Art and Culture, Vol. 5, No. 6, 2024, pp. 65–69.